

Analysis and visualization of the Arabic Citation Index in the Web of Science platform

Original Article

Received: 2024/03/08

Accepted: 2024/12/20

Rasool Dehghanzad Shahreza^{1*}, Jafar Ebadollah Amoqin², Iman Narimani³

1. Associate Professor,
Department of Arabic Language
and Literature, Faculty of
Literature and Humanities, Qom
University, Qom, Iran

2. Assistant Professor,
Department of Information
science and epistemology,
Faculty of Literature and
Humanities, Qom University,
Qom, Iran

3. PhD student in
Information science and
epistemology, Faculty of
Literature and Humanities,
Qom University, Qom, Iran

How to cite this article:
Dehghanzad Shahreza, Rasool and
Ebadollah Amoqin, Jafar, Narimani,
Iman, 2024, "Analysis and
visualization of the Arabic Citation
Index in the Web of Science
platform", Arabic Literature
Criticism, 15, 1(28): pp. 48-69.

Abstract

The study seeks to examine and depict the indexed scientific outputs pertaining to Arabic literary research on the Web of Science citation platform to facilitate informed scientific policymaking in this domain. This applied research utilizes co-lexical analysis and network analysis methodologies. The research community includes all indexed entries pertaining to Arabic literature on the Web of Science platform as of September 2023. This research has utilized a total of 881 information records, comprising papers, books, editor's remarks, conference abstracts, notes, and other materials. The analysis of data was performed utilizing three software applications: Ves Viewer, Ucinet, and Babel Excel. The analysis revealed that terms like Arabic literature, translation, and current Arabic literature were the most prevalent in this domain. Keywords such as "Asian Studies-Literature," "Literary Theory & Criticism-Literature," and "History-Religion" had the most co-occurrence among the analyzed texts. The cluster analysis of the keywords identified 11 principal clusters, with the most prominent cluster, determined by synonym analysis, consisting of 9 keywords predominantly associated with Arabic literature. This cluster had a more pronounced correlation with keywords such as "pedagogy" and "nahda." The United States leads in scientific production volume in Arabic literature with 198 degrees, followed by the United Kingdom with 64 degrees. This study offers an extensive examination of the scientific contributions to Arabic literary research, emphasizing critical areas and trends to guide future scientific policies in this domain.

Keywords: Arabic literature, co-lexical analysis, co-occurrence of words, visualization of concepts, maps of science

*corresponding Author Email Address: Dr_dehghanzad@yahoo.com

DOI: 10.48308/jalc.2025.235017.1311

Copyright: © 2024 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

مقاله پژوهشی

تحلیل و مصور سازی تولیدات علمی نمایه شده مرتبط با حیطه موضوعی ادبیات عربی در پایگاه استنادی وب آو ساینس

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۲/۱۸

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۹/۳۰

رسول دهقان ضاد شهرضا*¹، جعفر عبداللہ عموقین²، ایمان نریمانی³

چکیده

هدف از پژوهش حاضر تحلیل و مصور سازی تولیدات علمی نمایه شده مرتبط با حیطه موضوعی ادبیات عربی در پایگاه استنادی وب آو ساینس به منظور کمک به سیاست گذاری علمی در این حوزه است. پژوهش حاضر از نوع کاربردی و با استفاده از روش های تحلیل هم واژگانی و تحلیل شبکه انجام شده است. جامعه پژوهش، شامل کلیه رکوردهای اطلاعاتی نمایه شده مرتبط با ادبیات عربی در پایگاه وب آو ساینس از ابتدا تا سپتامبر سال ۲۰۲۳ است که تعداد آن ۸۸۱ رکورد اطلاعاتی شامل مقاله، کتاب، سخن و پراستار، چکیده همایش، یادداشت و ... است. تجزیه و تحلیل داده ها با استفاده از سه نرم افزار وزوپیور، یوسینت و بایب اکسل انجام شده است. تجزیه و تحلیل داده ها نشان داد که کلیدواژه های Arabic literature، translation، modern و arabic literature به ترتیب کلیدواژه های پربسامد در حوزه ادبیات عربی بوده اند. همچنین کلیدواژه های «Asian Studies-Literature»، «Literary Theory & Criticism-Literature» و «Literary History-Religion» بیشترین هم رخدادی را در میان متون مورد مطالعه داشته اند. بررسی تحلیل خوشه های کلیدواژه های مورد نظر نشان داد که این حوزه شامل ۱۱ خوشه اصلی است. مهمترین خوشه های مبتنی بر تحلیل هم واژگانی نشان داد که خوشه یک با ۹ کلیدواژه، عمدتاً به موضوع ادبیات عربی مربوط می شود که با کلیدواژه های "pedagogy" و "nahda" ارتباط قوی تری دارد. به لحاظ میزان تولیدات علمی در حوزه ادبیات عربی نیز، ایالات متحده آمریکا با ۱۹۸ مدرک در صدر قرار دارد و کشور انگلیس تقریباً با اختلاف ۱۳۴ مدرک، رتبه دوم را کسب کرده است.

کلیدواژه ها: ادبیات عربی، تحلیل هم واژگانی، هم رخدادی واژگان، مصور سازی مفاهیم، نقشه های علم

۱. دانشیار گروه زبان و ادبیات عربی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه قم، قم، ایران
۲. استادیار گروه علم اطلاعات و دانش شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه قم، قم، ایران
۳. دانشجوی دکتری علم اطلاعات و دانش شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه قم، قم، ایران

استناد به این مقاله: دهقان ضاد شهرضا، رسول و عبداللہ عموقین، جعفر، نریمانی، ایمان، بهار و تابستان ۱۴۰۳ ش. «تحلیل و مصور سازی تولیدات علمی نمایه شده مرتبط با حیطه موضوعی ادبیات عربی در پایگاه استنادی وب آو ساینس»، پژوهشنامه نقد ادب عربی، ش ۱ (پیاپی ۲۸)، س ۱۵، صص ۴۸-۶۹.

*corresponding Author Email Address: Dr_dehghanzad@yahoo.com

DOI: 10.48308/jalc.2025.235017.1311

Copyright: © 2024 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

۱. مقدمه

زبان و ادبیات عرب یکی از رشته‌های آموزشی در نظام آموزش عالی ایران است که به آموزش دانشجویان در راستای ارتباط فرهنگی میان ایران و کشورهای عربی و تربیت پژوهشگرانی دغدغه‌مند، با توجه به درهم‌آمیختگی دو زبان فارسی و عربی، می‌پردازد و پژوهشگران این حوزه در سال‌های اخیر، روند رو به پیشرفتی در حوزه تولیدات علمی در سطح جهانی داشته‌اند.

زبان و ادبیات عربی از عربستان نشأت می‌گیرد اما همه کشورهای مسلمان، در پرورش، تکامل و آماده کردن آن برای تعبیر عالی‌ترین مفاهیم دینی، علمی، فلسفی و عرفانی کوشیده‌اند. در این بین، دانشمندان، شاعران و ادیبان ایرانی همچون ابوالعباس، زیاد اعجم، ابونواس، مهیار دیلمی، ابوعلی سیرافی، زمخشری و... نقش مهمی در افزودن لطائف و دقایق فکر ایرانی به قالب الفاظ عربی و منظم و مدون کردن قواعد زبان و ادبیات عربی، نقش سازنده‌ای ایفا کردند (شهیدی، ۱۳۴۹)؛ همچنین از آن جهت که متون و نصوص سرچشمه مبانی و مفاهیم اسلامی در بستر زبان عربی شکل گرفته است، ادبیات عرب نقش مهمی در حوزه دین‌پژوهی و به طور اخص اسلام‌پژوهی دارد؛ به گونه‌ای که نحوه قرائت یا طرز تلقی یک دین‌پژوه از یک متن یا نص دینی، براساس تکنیک‌های زبانی یا ساختارهای دستوری و نحوی شکل می‌گیرد یا دست کم به آن جهت می‌دهد؛ از سوی دیگر، ساختارهای زبانی و ظرفیت‌های مندرج در آن می‌تواند زمینه‌ساز نوعی گفتمان خاص دین‌پژوهی با تکیه بر اجتهاد برپایه اصول لغوی و زبانی شود؛ بر همین اساس می‌توان رابطه زبان و ادبیات عربی با اسلام‌پژوهی را رابطه‌ای دوسویه در دستگیری برای برداشت و فهم مبانی مندرج در نصوص دینی و عاملی برای ایجاد انگیزه دانست (صفایی، ۱۳۸۶).

با توجه به درهم‌آمیختگی دو زبان فارسی و عربی و اهمیت زبان و ادبیات عربی در اسلام‌پژوهی، پژوهشگران این حوزه جهت توفیق در انجام پژوهش‌های جدید، بیش از پیش نیاز دارند تا از مجلات علمی، که بیشترین مقالات این حوزه را چاپ کرده‌اند، آگاه شوند و

با کشورها، موسسات و دانشگاه‌های بیشتاز در تولید علم این حوزه آشنا شوند و نویسندگانی را که بیشترین تولیدات علمی این حوزه را داشته‌اند، بشناسند. به همین خاطر نمایه‌ها و پایگاه‌های اطلاعاتی که در بردارنده بخش قابل توجهی از مجلات معتبر هستند، می‌توانند سریع‌ترین راه برای دسترسی به اطلاعات علمی هر حوزه خاص باشند (حمیدی و همکاران، ۱۳۸۷). این امر موجب شده تا محققان در اولین مراحل پژوهش خود به این پایگاه‌ها مراجعه کنند. بر همین اساس، این پایگاه‌های اطلاعاتی مبنای تحقیقات متعددی قرار گرفته‌اند که با روش‌های کمی، نظیر علم‌سنجی که یکی از رایج‌ترین روش‌های ارزیابی فعالیت‌های علمی است و بر پایه چهار متغیر اصلی نویسندگان، استنادات، مراجع و انتشارات، پایه ریزی شده؛ میزان تولیدات علمی دانشمندان کشورهای مختلف در حوزه‌های موضوعی مختلف را بررسی و مقایسه نموده و میزان حضور علمی آنها را می‌سنجند (مردانی و همکاران، ۱۳۹۰). همچنین با تکیه بر اطلاعات این پایگاه‌های اطلاعاتی و با استفاده از ابزارهای مصورسازی، می‌توان با ترسیم نقشه‌های علمی حوزه‌های مختلف، انتشارات یک حوزه از علم را با هدف کشف روابط پنهان و تجزیه و تحلیل ارتباط مفهومی موضوعات مختلف آن علم، مورد بررسی قرار داد. شناسایی ساختار دانش در حوزه ادبیات عرب، متخصصان این حوزه را در شناخت توانمندی‌ها و کاستی‌ها در این حوزه و کشف ارتباط میان حوزه‌های علمی یاری کرده و به آنها کمک می‌کند تا مطالعات و پژوهش‌های خود را به صورت هدفمند و در راستای مباحث جاری هدایت نمایند. به علاوه، مطالعات علم‌سنجی می‌تواند به سیاست‌گذاران علم در هدفمندسازی برنامه‌ریزی‌ها و تصمیم‌گیری‌ها و آشکارسازی علت برخی وقایع و نواقص کاربردی باشد (مکی زاده و بیگدلو، ۱۴۰۰)؛ همچنین سیاست‌گذاران علم می‌توانند در برنامه‌ریزی‌ها و تصمیم‌گیری‌های خود هدفمند و بهتر عمل کنند.

- در حال حاضر، میزان تولیدات علمی نمایه شده در پایگاه‌های اطلاعاتی معتبر نظیر وب آو ساینس از

رحمانی (۱۴۰۱) به ترسیم نقشه علمی حوزه سلامت انسان و رشد کلیه منابع اطلاعاتی نمایه شده در پایگاه وب آو ساینس در حوزه سلامت انسان و رشد پرداخته است. نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد که از لحاظ مرکزیت، مقوله‌های سلامت، بیماری، سلامتی انسان، رشد پایدار، حقوق انسان، پرستاری و مراقبت، رشد انسان، چاقی، رشد و آموزش از بیشترین شاخص مرکزیت و از لحاظ چگالی و ضریب خوشه‌بندی نیز مقوله‌های سلامت، رشد انسان، حقوق انسان و پرستاری و مراقبت، اهمیت بیشتری نسبت به سایر مقوله‌ها داشتند.

دهقانی اشکذری و مهدیخانی (۱۴۰۰) در پژوهشی به ترسیم نقشه علم حوزه برند، بر اساس مقالات نمایه شده در سال‌های ۲۰۲۰-۱۹۸۵ در پایگاه وب آو ساینس، پرداختند. نتایج این پژوهش که با تحلیل شبکه هم‌تألیفی کشورها و هم‌رخدادی واژگان با استفاده از شاخص‌های تحلیل شبکه‌های اجتماعی انجام گرفته است نشان می‌دهد که از سال ۱۹۹۰ تولیدات علمی در حوزه برند با ۱ مقاله آغاز شده است و بیشترین تولیدات در سال ۲۰۲۰ با تعداد ۱۰۱ مقاله بوده است. همچنین در شبکه هم‌تألیفی کشورها، آمریکا با بیشترین تولیدات (۱۶۴ مقاله) تأثیرگذارترین کشور شناسایی شد و در هم‌رخدادی واژگانی نیز از میان ۲۷۰۷ واژه بیشترین تمرکز و هم‌رخدادی بر کلیدواژه‌ی "برند" و "رفتار" با ۷۴ هم‌رخدادی و "تأثیر" با ۷۷ هم‌رخدادی بوده است.

عباسی دشتکی و باغمحمد (۱۴۰۰) نیز در پژوهش دیگری تولیدات علمی حوزه اینترنت اشیا را در بازه زمانی ۱۹۹۰ تا ۲۰۲۱ در پایگاه وب آو ساینس بررسی کرده اند که نتایج آن نشان می‌دهد Zhang Y با بیشترین مرکزیت درجه، به‌عنوان پرکارترین نویسنده در کل مدارک نمایه شده معرفی شد. یافته‌ها نشان داد که کلیدواژه‌های security و cloud computing، things internet of پرسامدترین کلیدواژه‌ها در این مدارک هستند.

شرفی، مومنی و ابراهیمی (۱۴۰۰) در پژوهشی کاربردی به مطالعه علم‌سنجی تولیدات علمی در حوزه قرآن کریم پرداخته‌اند که

معیارهای مهم ارزیابی و رتبه‌بندی علمی کشورها، پژوهشگران، موسسات و دانشگاه‌ها در جهان است (یوسفی و همکاران، ۱۳۹۱)؛ از این رو در این مقاله بر آن شدیم تا با توجه به ضرورت احساس شده و با استفاده از شیوه‌های علم‌سنجی، میزان انتشارات علمی جهان را در حوزه «ادبیات عربی» در پایگاه استنادی وب آو ساینس- به عنوان یکی از معتبرترین پایگاه‌های اطلاعاتی بین‌المللی حوزه پژوهش‌های علم‌سنجی- مورد بررسی قرار دهیم و به سوالات زیر پاسخ دهیم:

- بیشترین مقالات نمایه شده در حوزه موضوعی ادبیات عربی مربوط به کدام ناشران، نویسندگان، موسسات و کشورها است؟
- پرتکرارترین کلیدواژه‌های حوزه موضوعی ادبیات عربی کدامند؟
- توزیع فراوانی کلیدواژه‌های حوزه موضوعی ادبیات عربی براساس میزان هم‌واژگانی چگونه است؟
- ساختار کلی شبکه کلیدواژه‌های پرسامد در حوزه موضوعی ادبیات عربی چگونه است؟
- مهم‌ترین خوشه‌های مبتنی بر تحلیل هم‌واژگانی در حوزه موضوعی ادبیات عربی کدامند؟

۱-۱. پیشینه پژوهش

در ادامه به بررسی پیشینه‌های پژوهش پرداخته می‌شود: فلاح، تاج الدینی و ایلخانی فرح آبادی (۱۴۰۱) در پژوهشی به تحلیل هم‌واژگانی مقالات فارسی حوزه نظامی گنجوی، نمایه شده در پایگاه‌های اطلاعاتی معتبر در بازه زمانی ۱۳۷۸ تا سال ۱۳۹۹ پرداخته‌اند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهند که خسرو و شیرین، لیلی و مجنون، هفت‌پیکر، مخزن‌الاسرار، اسکندرنامه و خسته نظامی، موضوعات اصلی منتسب به واژه‌های کلیدی و خسرو و شیرین پرکاربردترین واژه کلیدی به‌کاررفته در مقالات است.

شهید بهشتی، مقاله‌های منتشر شده اساتید و دانشجویان رشته زبان و ادبیات عربی در پژوهشنامه نقد ادب عربی در دوره‌ای پنج‌ساله از ابتدای سال ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۴ را مورد بررسی قرار داده‌اند. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد: حجت رسولی با ۵ مقاله بیشترین تولید علمی را داشته است؛ نقد، ۴۴/۳ درصد از موضوعات مقالات را به‌خود اختصاص داده است؛ ۱۹ مقاله را اعضای هیئت تحریریه (میانگین ۲۲/۰۹) نوشته‌اند و در مجموع، ۲۳۴۶ منبع به‌کار رفته است که میانگین استفاده‌شده برای هر مقاله ۲۷/۲۷ درصد است. یاداو و بانرجی^(۱) (۲۰۲۳) نیز در پژوهش خود به ترسیم نقشه علمی حوزه سواد مالی دیجیتال براساس مقالات منتشر شده در طول سال‌های ۲۰۱۵ الی ۲۰۲۲ در پایگاه وب آو ساینس می‌پردازد. نتایج حاصل از این پژوهش نشان می‌دهد که موضوعات حوزه سواد مالی دیجیتال در طول زمان دچار تغییر شده است؛ به گونه‌ای که در ابتدا بر متغیرهای اجتماعی، اقتصادی و جمعیت‌شناختی متمرکز بوده و با گذشت زمان، به عوامل موثر، ترویج‌کننده و فاکتورهای رفتاری موثر بر سواد مالی دیجیتال تغییر کرده است.

داویدسکو، هاپا و ماتتا^(۲) (۲۰۲۲) در پژوهشی به تحلیل علم‌سنجی تاثیر بحران‌ها بر نوسانات بازار سرمایه در بازه زمانی ۲۰۲۱-۱۹۹۵ می‌پردازند. نتایج این پژوهش حاکی از آن است که نشریات *The Journal of Banking & Finance*، *Journal of International Money and Finance* و *International Review of Financial Analysis* از پرکارترین نشریات این حوزه هستند.

فاروق^(۳) (۲۰۲۲) با بررسی پژوهش‌های سه دهه اخیر حوزه مدیریت دانش، به تحلیل و ترسیم نقشه علمی این حوزه در پایگاه اسکوپوس پرداخته است که نتایج آن نشان از افزایش چشمگیر پژوهش‌های حوزه مدیریت دانش در دهه اخیر دارد. همچنین کشورهای ایالات متحده آمریکا، چین و استرالیا پربازده‌ترین کشورها از نظر تعداد کل استنادها و همکاری‌های خارجی بودند.

نتایج آن نشان از پایین بودن میزان استنادهای محلی و همکاری‌های علمی در زمینه تولیدات علمی حوزه قرآن کریم دارد. همچنین مجله‌های کنفرانس بین‌المللی دانشگاه طیبه و حقوق تطبیقی آمریکا؛ و الگیناهی، هارویتز و خان، بیشترین انتشار و استناد را در میان کشورها، سازمان‌ها، مجله‌ها و نویسندگان داشته‌اند و کلیدواژه‌های قرآن و اسلام، بیشترین هم‌رخدادی را به خود اختصاص داده‌اند.

جنوی و عبدی (۱۴۰۰) به بررسی و تحلیل علم‌سنجی تولیدات علمی داخلی و خارجی در پایگاه وب‌آوساینس از ابتدای سال ۲۰۱۰-۲۰۱۹ در حوزه سواد رسانه‌ای و سواد اطلاعاتی پرداخته‌اند. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که بیشترین و کمترین تولیدات علمی در حوزه مورد بررسی، به ترتیب در سال‌های ۲۰۱۷ و ۲۰۱۴ بوده است. بر اساس اطلاعات به‌دست‌آمده از نرم‌افزار *VOS viewer*، تعداد ۱۳۶ گره و ۳۰۸۴ پیوند در نقشه وجود دارد. موضوعات «آموزش عالی»، «انواع سطوح سواد رسانه‌ای»، «فناوری و تکنولوژی»، و «برنامه آموزشی نوین» بر اساس خوشه‌بندی واژگان پربسامد، به عنوان خوشه‌های موضوعی حوزه سواد رسانه‌ای و سواد اطلاعاتی شناسایی شدند.

مرادی و دوخانی (۱۳۹۹) نیز در پژوهشی با عنوان «مطالعه وضعیت تولیدات علمی در حوزه موضوعی علم باز» با روش کتابخانه‌ای و بهره‌گیری از شاخص‌های علم‌سنجی، به بررسی وضعیت تولیدات علمی علم باز از ابتدا تا پایان سال ۲۰۱۹ پرداخته‌اند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که تنوع حوزه‌های موضوعی در علم باز، بسیار است و اغلب مدارک علمی علم باز در حوزه علوم کامپیوتر و علوم اجتماعی نمایه شده‌اند؛ همچنین آمریکا و انگلستان تأثیرگذارترین کشورها در حوزه علم باز بودند، در حالی که هیچ مدرکی از کشور ایران در اسکوپوس در حوزه علم باز نمایه نشده است.

غیبی باوان پوری و دریانورد (۱۳۹۸) با هدف بررسی کتاب‌سنجی مقالات مجله پژوهشنامه نقد ادب عربی دانشگاه

شامل کلیه رکورد‌های اطلاعاتی نمایه شده مرتبط با ادبیات عربی در پایگاه وب آو ساینس از ابتدا تا سپتامبر سال ۲۰۲۳ می باشد که تعداد آن ۸۸۱ رکورد اطلاعاتی شامل مقاله، کتاب، سخن ویراستار، چکیده همایش، یادداشت و ... است. تعیین جامعه پژوهش و جمع آوری داده ها از طریق مراجعه به پایگاه وب آو ساینس و جستجوی پیشرفته عبارتی با کلیدواژه‌های "Arabic literature" (TS= "Arabic literature" OR TI= "Arabic literature" OR AP= "Arabic literature" OR PK= "Arabic literature" OR AB= "Arabic literature") انجام و تمام جامعه بررسی شد. پس از استخراج داده ها، اطلاعات گردآوری شده با استفاده از نرم افزار اکسل^(۵) وارد نرم افزار وزویور^(۶) شده و پس از ترسیم نقشه و مشخص شدن خوشه‌ها، داده‌ها وارد نرم افزار یوسی نت^(۷) شد و نقشه خوشه‌ها و ارتباطات و هم‌رخدادی واژگان ترسیم شد؛ همچنین برای استخراج هم‌واژگانی، ابتدا داده‌ها مجدداً با فرمت پلین تکست^(۸) از پایگاه اطلاعاتی وب آو ساینس استخراج، یکسان‌سازی و وارد نرم‌افزار بایب اکسل^(۹) شد. در ادامه به تجزیه و تحلیل داده‌ها بر اساس سوالات پژوهش پرداخته شده است.

۲. یافته‌های پژوهش

پاسخ به پرسش اول پژوهش: بیشترین مقالات نمایه شده در حوزه موضوعی ادبیات عربی مربوط به کدام ناشران، نویسندگان، موسسات و کشورها است؟
برای پاسخ به این سوال، اطلاعات حاصل از تحلیل نشریات، نویسندگان، موسسات، کشورها به ترتیب آورده شده است:

۲-۱. ناشران

در جدول ۱ ناشران سهیم در انتشار مقالات حوزه ادبیات عربی در پایگاه وب آو ساینس به ترتیب فراوانی انتشار آورده شده است:

تالان و دمیریبلک^(۴) (۲۰۲۳) نیز در پژوهشی با هدف بررسی وضعیت انتشارات علمی حوزه تحلیل یادگیری، به بررسی پژوهش‌های این حوزه از سال ۲۰۱۱ الی ۲۰۲۱ پرداخته اند. نتایج حاصل از این پژوهش حاکی است که تعداد انتشارات و استنادات در این حوزه افزایش پیدا کرده است؛ همچنین، کشورهای ایالات متحده آمریکا، استرالیا و اسپانیا به ترتیب تاثیرگذارترین کشورها و دانشگاه‌های ادینبورگ و دانشگاه آزاد انگلستان از نظر تعداد استناد در رتبه اول در زمینه تجزیه و تحلیل یادگیری قرار دارند.

بررسی ادبیات و روند تولیدات علمی و پژوهش‌های صورت گرفته در موضوع مورد نظر در سال‌های گذشته، می‌تواند نقشه راهی برای آینده فراهم نماید. امروزه استفاده از روش‌های علم‌سنجی جهت مرور روند توسعه یک موضوع علمی، ترسیم نقشه علمی و بررسی ادبیات پژوهش در این حوزه از علم و شناسایی کشورهای برتر و پژوهشگران برتر، متداول شده است. بررسی پژوهش‌های حوزه علم‌سنجی و ترسیم نقشه علمی نشان می‌دهد که با وجود بررسی و ترسیم نقشه علمی به منظور شناخت روند تحقیقات انجام شده در حوزه‌ها و موضوعات مختلف در داخل و خارج از کشور، تاکنون مطالعه‌ای با این روش در حوزه موضوعی «ادبیات عرب» صورت نگرفته است و تنها پژوهش انجام شده در این حوزه موضوعی را می‌توان پژوهش غیبی باوان پوری و دریانورد (۱۳۹۸) دانست که در حوزه کتاب‌سنجی انجام شده و به بررسی مقالات منتشر شده این حوزه در پژوهشنامه نقد ادب عربی پرداخته است. از این رو، این پژوهش می‌تواند با استفاده از تکنیک‌های علم‌سنجی و با بهره‌گیری از تحلیل هم‌واژگانی و نرم‌افزارهای مصورسازی علم، نمای مناسبی از ساختار فکری حاکم بر پژوهش‌های «ادبیات عرب» را در اختیار پژوهشگران و سیاست‌گذاران علم قرار دهد.

۲-۱. روش تحقیق

پژوهش حاضر از نوع کاربردی است و با استفاده از روش‌های تحلیل هم‌واژگانی و تحلیل شبکه انجام شده است. جامعه این پژوهش،

ردیف	ناشران	فراوانی تعداد انتشار	درصد فراوانی انتشار
۱	Taylor & Francis	82	9.297%
۲	Brill Academic Publishers	63	7.143%
۳	Cambridge Univ Press	48	5.442%
۴	Brill	42	4.762%
۵	E J BRILL	36	4.082%
۶	Oxford Univ Press	25	2.834%
۷	Walter De Gruyter	25	2.834%
۸	Univ Complutense Madrid, Servicio Publicaciones	23	2.608%
۹	ACADEMIA SCIENTIARM FINICA	20	2.268%
۱۰	AMER ORIENTAL SOCIETY	20	2.268%

جدول ۱: ۱۰ ناشر برتر در حوزه موضوعی ادبیات عربی

۶۳ و ۴۸ مقاله در جایگاه دوم و سوم قرار گرفتند.

۲-۲. نویسندگان

در جدول ۲ نویسندگان سهیم در انتشار مقالات حوزه ادبیات عربی در پایگاه وب آو ساینس به ترتیب فراوانی انتشار آورده شده است:

همانطور که اطلاعات جدول ۱ نشان می دهد ناشر Taylor & Francis با فراوانی انتشار ۸۲ مقاله و سهم انتشار ۹/۲۹۷ درصد در رتبه اول قرار گرفته است؛ همچنین، Brill Academic Publishers و Cambridge Univ Press هر کدام به ترتیب با

ردیف	نویسندگان	فراوانی تعداد مقالات	درصد فراوانی مقالات
۱	Boullata IJ	13	1.474%
۲	Allen R	10	1.134%
۳	Kilpatrick H	10	1.134%
۴	Snir R	7	0.794%
۵	Van Gelder GJ	7	0.794%
۶	Cachia P	6	0.680%
۷	Al-musawi MJ	5	0.567%
۸	Badawi MM	5	0.567%
۹	Marzolph U	5	0.567%
۱۰	Sellman J	5	0.567%

جدول ۲: ۱۰ نویسنده برتر در حوزه موضوعی ادبیات عربی

۲-۳. کشورها

در جدول ۳ کشورهای سهمیه در انتشار مقالات حوزه ادبیات عربی در پایگاه وب آو ساینس، به ترتیب فراوانی انتشار آورده شده است:

همانطور که اطلاعات جدول ۲ نشان می دهد با Boullata IJ انتشار ۱۳ مقاله و سهم انتشار ۱/۴۷۴ درصد، در رتبه اول قرار گرفته است. همچنین، Allen R و Kilpatrick H هر کدام به ترتیب با ۱۰ مقاله در جایگاه دوم و سوم قرار گرفتند.

ردیف	کشور	فراوانی تعداد مقالات	درصد فراوانی مقالات
۱	USA	198	22.449%
۲	ENGLAND	64	7.256%
۳	TURKEY	61	6.916%
۴	SPAIN	57	6.463%
۵	ISRAEL	42	4.762%
۶	FRANCE	35	3.968%
۷	GERMANY	28	3.175%
۸	CANADA	23	2.608%
۹	SAUDI ARABIA	22	2.494%
۱۰	ITALY	16	1.814%

جدول ۳: ۱۰ کشور برتر در حوزه موضوعی ادبیات عربی

۲-۴. سازمان ها

در جدول ۴، سازمان های سهمیه در انتشار مقالات حوزه ادبیات عربی در پایگاه وب آو ساینس به ترتیب فراوانی انتشار آورده شده است:

همانطور که اطلاعات جدول ۳ نشان می دهد آمریکا با فراوانی ۱۹۸ مقاله و سهم انتشار ۲۲/۴۴۹ درصد در رتبه اول قرار گرفته است. همچنین کشورهای، انگلیس، ترکیه، اسپانیا و اسرائیل هر کدام به ترتیب با ۶۴، ۶۱، ۵۷ و ۴۲ مقاله در جایگاه دوم و پنجم قرار گرفتند.

ردیف	سازمان ها	فراوانی تعداد مقالات	درصد فراوانی مقالات
۱	MCGILL UNIVERSITY	17	1.927%
۲	UNIVERSITY OF LONDON	17	1.927%
۳	COLUMBIA UNIVERSITY	14	1.587%
۴	UDICE FRENCH RESEARCH UNIVERSITIES	14	1.587%
۵	UNIVERSITY OF HAIFA	14	1.587%
۶	UNIVERSITY OF LONDON SCHOOL ORIENTAL AFRICAN STUDIES SOAS	13	1.474%
۷	UNIVERSITY OF OXFORD	13	1.474%
۸	AUTONOMOUS UNIVERSITY OF MADRID	12	1.361%
۹	EGYPTIAN KNOWLEDGE BANK EKB	12	1.361%
۱۰	UNIVERSITY OF CALIFORNIA SYSTEM	12	1.361%

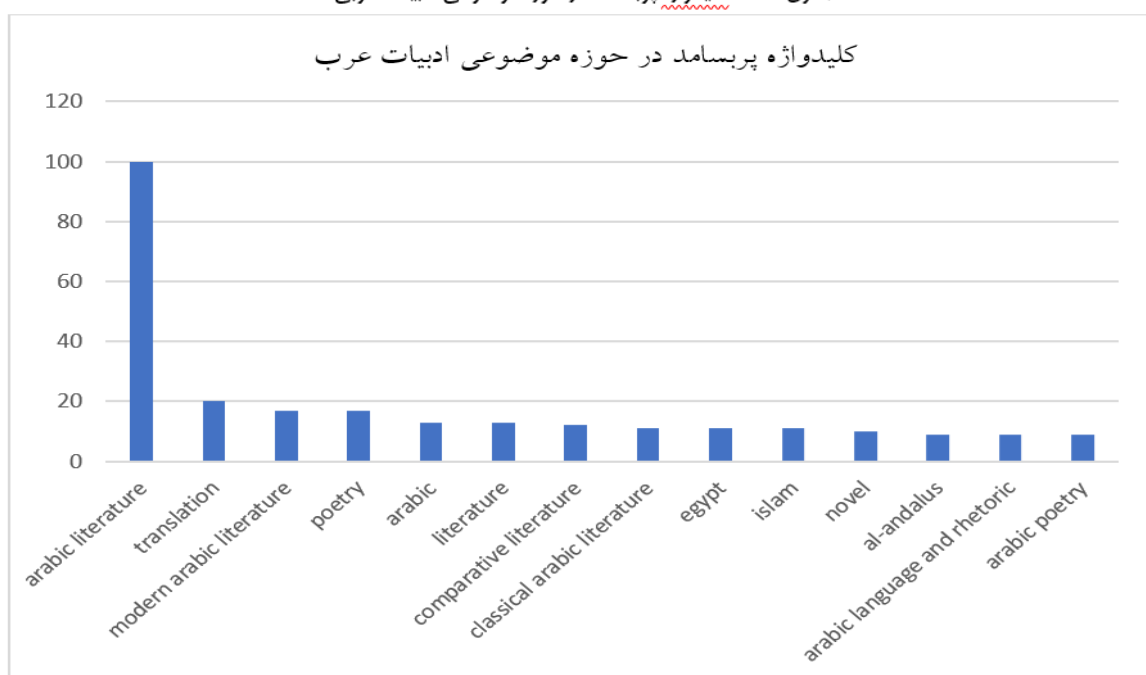
جدول ۴: ۱۰ سازمان برتر در حوزه موضوعی ادبیات عربی

حوزه موضوعی ادبیات عربی کدامند؟
در جدول ۵، لیست واژگان پربسامد حوزه ادبیات عربی آورده شده است. همانطور که اطلاعات جدول نشان می دهد کلیدواژه arabic literature با فراوانی تکرار ۱۰۰ بیشتر مورد توجه محققان حوزه تحقیق بوده است همچنین کلیدواژه های translation، poetry، modern arabic literature به ترتیب با فراوانی تکرار ۲۰ و ۱۷ در جایگاه دوم و سوم قرار گرفتند.

همانطور که اطلاعات جدول ۴ نشان می دهد MCGILL UNIVERSITY و UNIVERSITY OF LONDON با انتشار ۱۷ مقاله و سهم انتشار ۱/۹۲۷ درصد مشترک، در رتبه اول قرار گرفتند؛ همچنین COLUMBIA UNIVERSITY، UDICE FRENCH RESEARCH UNIVERSITIES و UNIVERSITY OF HAIFA هر کدام با ۱۴ مقاله در جایگاه دوم قرار دارند.
پاسخ به سوال دوم پژوهش؛ پرتکرارترین کلیدواژه های

ردیف	کلیدواژه	فراوانی تکرار
۱	arabic literature	100
۲	Translation	20
۳	modern arabic literature	17
۴	Poetry	17
۵	Arabic	13
۶	Literature	13
۷	comparative literature	12
۸	classical arabic literature	11
۹	Egypt	11
۱۰	Islam	11

جدول ۵: ۱۰ کلیدواژه پربسامد در حوزه موضوعی ادبیات عربی

نمودار ۱. بسامد واژگان در پژوهش‌های منتشر شده در حوزه موضوعی ادبیات عربی

حوزه موضوعی ادبیات عربی براساس میزان هم‌واژگانی چگونه است؟

همانطور که در جدول شماره ۶ مشاهده می‌شود هم‌واژگانی میان دو کلیدواژه "Literature- Asian Studies" بیشترین فراوانی را در پژوهش‌های حوزه موضوعی ادبیات عربی دارد؛ همچنین دو زوج "Literature - Literary Theory & Criticism" و "Religion- History" در رتبه‌های دوم و سوم قرار گرفته‌اند.

براساس یافته‌های نمودار ۱، از مجموعه ۷۷ عنوان کلیدواژه در حوزه موضوعی ادبیات عربی، کلیدواژه arabic literature با فراوانی ۱۰۰، translation با فراوانی ۲۰، modern arabic literature و poetry با فراوانی ۱۷، بالاترین فراوانی را نسبت به سایر کلیدواژه‌ها دارند. همان‌طور که در نمودار مشخص است کلیدواژه‌های comparative literature، classical arabic، egypt، literature، islam و novel با فراوانی ۱۰ و بالاتر از ۱۰ و مابقی پایین‌تر از آن قرار دارند.

پاسخ به سوال سوم پژوهش؛ توزیع فراوانی کلیدواژه‌های

ردیف	زوج های هم‌واژگان	فراوانی
۱	Literature-Asian Studies	92
۲	Literary Theory & Criticism-Literature	36
۳	Religion- History	35
۴	Asian Studies-Religion	34
۵	Language & Linguistics-Literature	11
۶	Linguistics-Education & Educational Research	11
۷	Language & Linguistics-Linguistics	11
۸	Education & Educational Research-Literary Theory & Criticism	6
۹	Literary Theory & Criticism- Medieval & Renaissance Studies	6
۱۰	Humanities, Multidisciplinary- Asian Studies	5
۱۱	Medieval & Renaissance Studies-Religion	4
۱۲	History-Asian Studies	3
۱۳	Literature-Medieval & Renaissance Studies	3
۱۴	Archaeology-Asian Studies	3
۱۵	Asian Studies-Literary Theory & Criticism	3
۱۶	History-Medieval & Renaissance Studies	3
۱۷	Literature- History	2
۱۸	History & Philosophy Of Science-Religion	2
۱۹	Communication-Linguistics	2

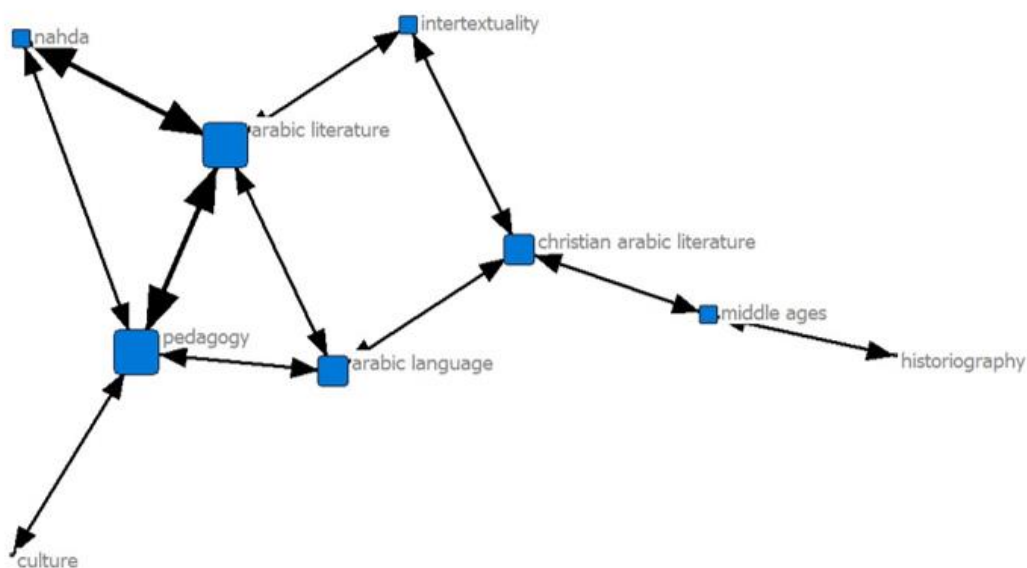
جدول ۶: توزیع فراوانی زوج برتر هم‌واژگانی در حوزه موضوعی ادبیات عربی

کلیدواژه‌ها	خوشه‌ها
arabic language, arabic literature, christian arabic literature, culture, historiography, intertextuality, middle ages, moroccan novel, nahda, pedagogy	خوشه ۱
arab-jewish culture, Baghdad, conflict, memory, nationalism, orientalism, Palestine, War, zionism	خوشه ۲
arab women, dystopia, ecocriticism, Egypt, Homeland, Identity, Iraq, Literature, science fiction	خوشه ۳
Adab, arabic language and literature, arabic poetry, classical arabic literature, classical arabic poetry, deep learning, eulogy, popular literature,	خوشه ۴
Alienation, arabic novel, exile, literary history, migration, modern arabic literature, Morocco, palestinian literature	خوشه ۵
abu nuwas, Arabic, Elegy, Maghreb, Novel, Poetry, Sufism, Translation	خوشه ۶
al-andalus, anthologies, medieval arabic literature, north Africa, persian literature, sicily	خوشه ۷
Animals, education, gender, islam, reading	خوشه ۸
arabic literature in translation, contemporary arabic literature, feminism manuscripts, naguib mahfouz	خوشه ۹
arabic language and rhetoric, ethics, hadith, quran	خوشه ۱۰
comparative literature, history, nahdah, world literature	خوشه ۱۱

جدول ۵. کلیدواژه‌های تشکیل دهنده پژوهش‌های منتشر شده در حوزه زبان عربی

تحلیل همواژگانی در حوزه موضوعی ادبیات عربی کدامند؟

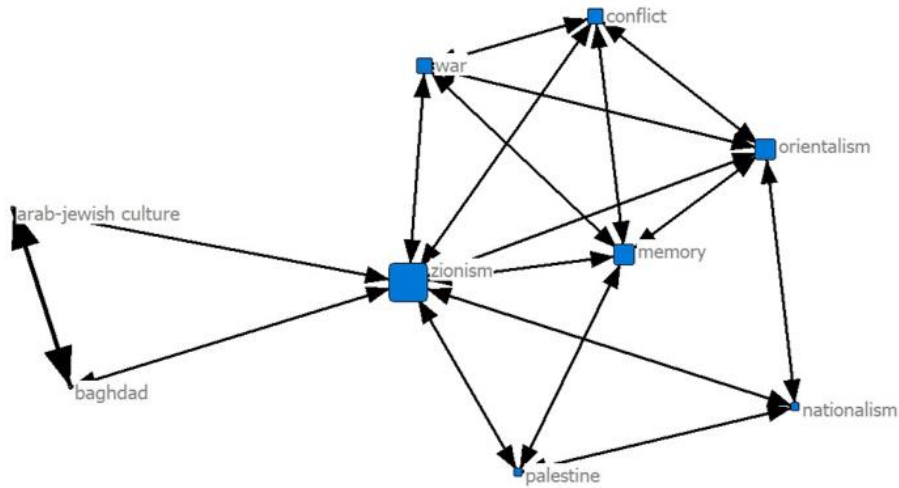
پاسخ به سوال پنجم پژوهش؛ مهمترین خوشه‌های مبتنی بر

شکل ۲. روابط میان کلیدواژه‌های تشکیل دهنده خوشه ۱

بیشترین ارتباط را با سایر کلیدواژه‌ها دارند. در این میان، کلیدواژه "ادبیات عربی" با کلیدواژه‌های "pedagogy" و "nahda" ارتباط قوی‌تری دارد.

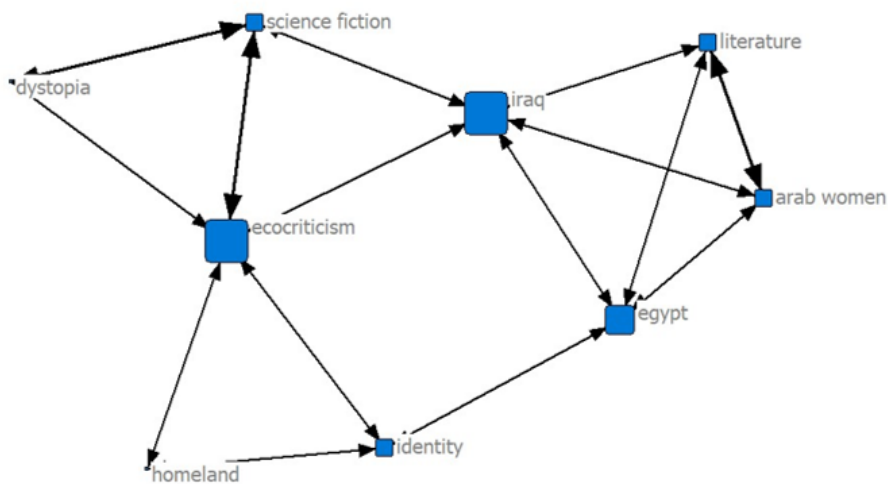
همان‌طور که در جدول ۱ نشان داده شده و در شکل ۲ قابل مشاهده است، خوشه یک از ۹ کلیدواژه تشکیل شده است و عمدتاً به ادبیات عربی مربوط می‌شود. در این خوشه کلیدواژه‌های "ادبیات عربی"، "pedagogy"، "زبان عربی" و "cherstion ادبیات عربی"

شکل ۳. روابط میان کلیدواژه‌های تشکیل دهنده خوشه ۲

دو مفهوم "Baghdad" و "arab jewish culture" قوی‌تر از سایر مفاهیم است. به طور کلی این خوشه با مفاهیمی سروکار دارد که عمدتاً به Zionism مربوط می‌شود.

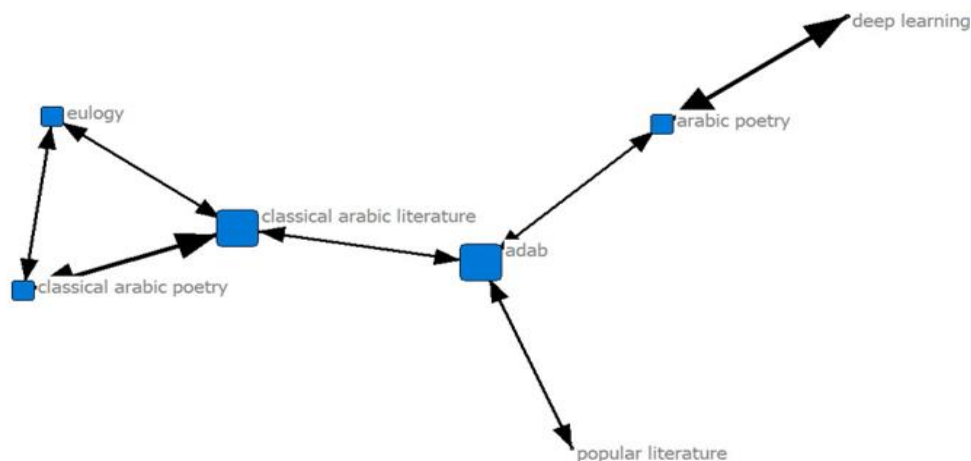
در خوشه ۲، مفهوم "Zionism" با هشت پیوند، بیشترین ارتباط را با سایر مفاهیم دارد و مهم‌ترین مفهوم این خوشه است. در عین حال، همان‌طور که در شکل ۲ مشاهده می‌شود، ارتباط میان

شکل ۴. روابط میان کلیدواژه‌های تشکیل دهنده خوشه ۳

ارتباط در این خوشه، میان مفهوم «science fiction و ecocriticism» و «literature» «fiction» «dystopia» «science fiction» و «arab women» برقرار است.

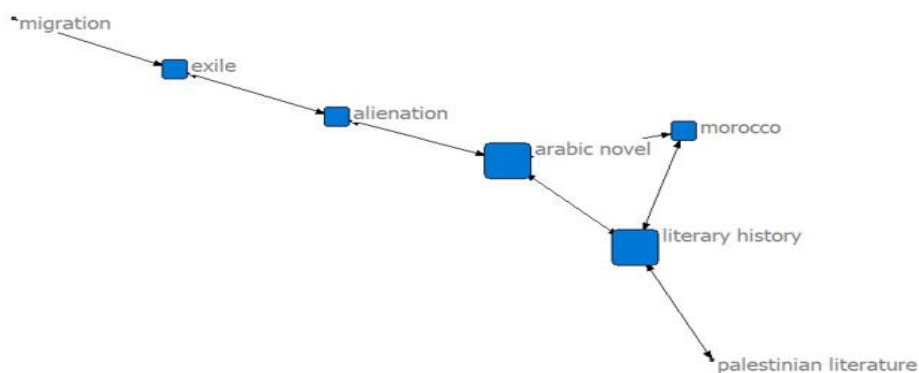
خوشه شماره ۳، از ۹ مفهوم تشکیل شده است که مهم‌ترین مفهوم آن مربوط به «ecocriticism» و «arab women» می‌شود زیرا بیشترین پیوند را با سایر مفاهیم این خوشه دارد؛ همچنین قوی‌ترین

شکل ۵. روابط میان کلیدواژه‌های تشکیل دهنده خوشه ۴

«classical arabic poetry» و «arabic poetry» با «deep learning» نسبت به سایر مفاهیم قوی‌تر است.

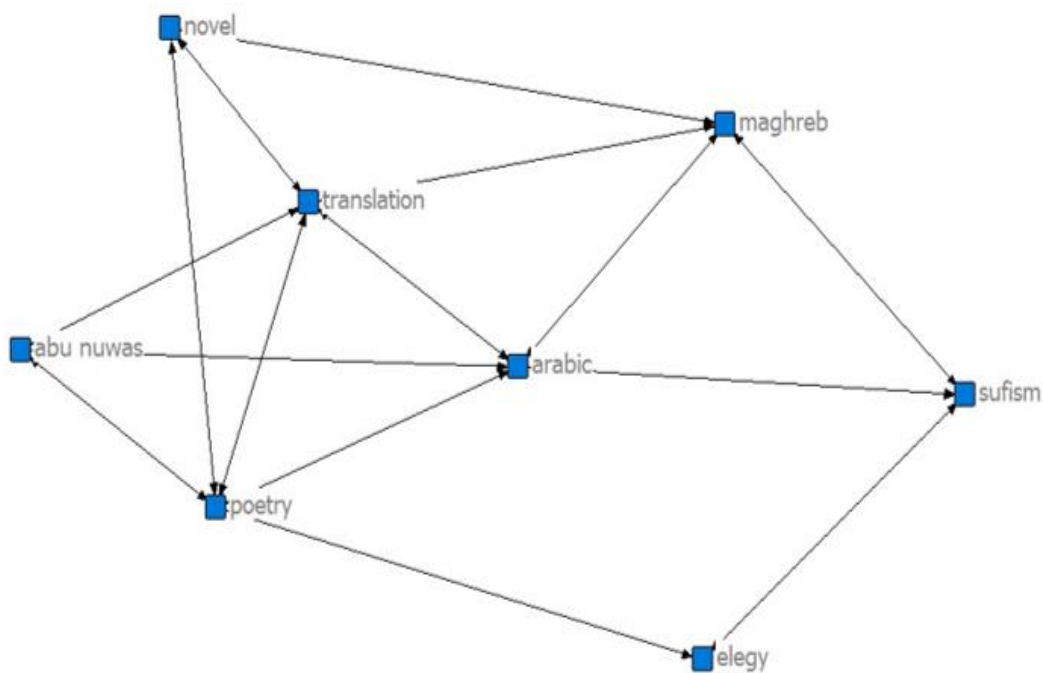
در خوشه ۴، کلیدواژه «classical arabic literature» با سه پیوند، دارای بیشترین ارتباط با سایر کلیدواژه‌ها است. در این میان، ارتباط کلیدواژه‌های «classical arabic literature» با

شکل ۶. روابط میان کلیدواژه‌های تشکیل دهنده خوشه ۵

کلیدواژه‌های این خوشه محسوب می‌شوند زیرا بیشترین پیوند را با سایر کلیدواژه‌های این خوشه دارند.

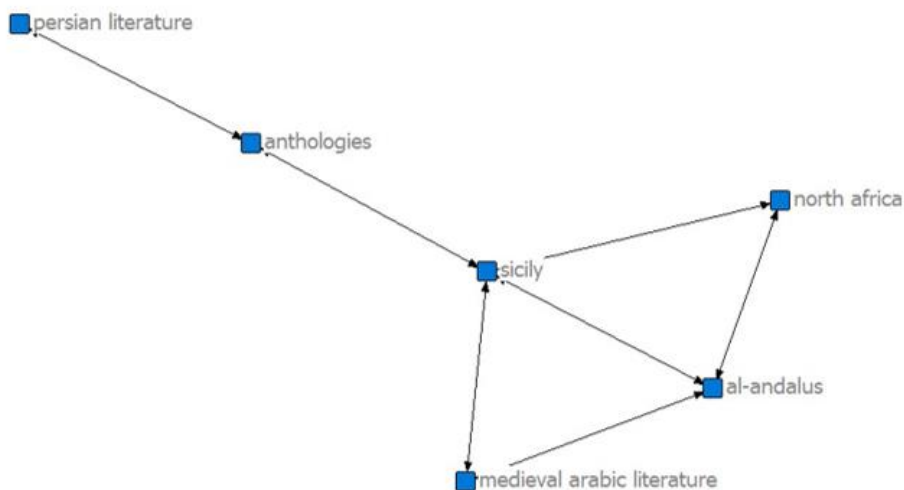
خوشه ۵، از ۷ کلیدواژه تشکیل شده است. در میان این تعداد، کلیدواژه‌های "Arabic novel" و "literary history" مهم‌ترین

شکل ۷. روابط میان کلیدواژه‌های تشکیل دهنده خوشه ۶

کلیدواژه‌های "sufism"، "maghreb" و "novel" بیشترین پیوند را دارند.

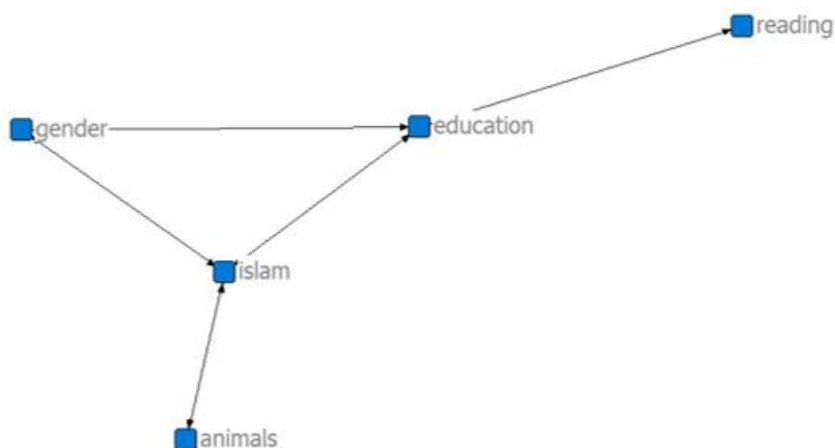
خوشه ۶، از ۸ کلیدواژه تشکیل شده است که در میان این خوشه، کلیدواژه‌های "arabic"، "poetry" و "translation" با پنج پیوند، بیشترین ارتباط را با سایر کلیدواژه‌ها دارد. بعد از آن

شکل ۸. روابط میان کلیدواژه‌های تشکیل دهنده خوشه ۷

"medieval Arabic literature" با دو پیوند، بیشترین ارتباط را دارند.

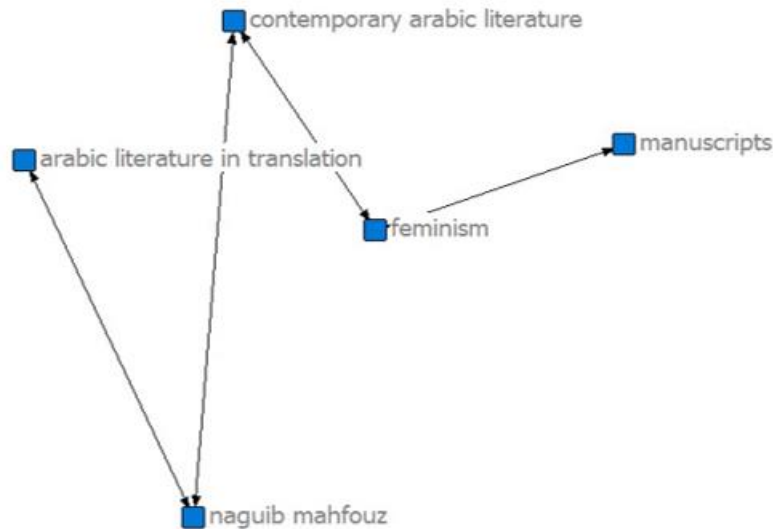
خوشه ۷، از شش کلیدواژه تشکیل شده است. در این بین، واژگان "al-andalus" و "sicily" با سه پیوند و "north Africa" و

شکل ۹. روابط میان کلیدواژه‌های تشکیل دهنده خوشه ۸

بیشترین ارتباط را با سایر کلیدواژه‌های خوشه دارد.

بررسی خوشه ۸ نشان می‌دهد که این خوشه از ۵ کلیدواژه تشکیل شده است. در این خوشه کلیدواژه‌های "islam" و "education"

شکل ۱۰. روابط میان کلیدواژه‌های تشکیل دهنده خوشه ۹

اطلاعاتی بین‌المللی حوزه پژوهش‌های علم‌سنجی - مورد بررسی قرار گرفت.

- بررسی متون بازبازی شده در حوزه ادبیات عربی نشان داد که طی سال‌های ۲۰۰۱ تا ۲۰۲۳ در مجموع، ۸۸۱ مدرک در این حوزه در پایگاه‌های وب آف ساینس نمایه شده که بیشترین میزان رشد در فاصله سال‌های ۲۰۱۷-۲۰۲۲ برابر با ۳۴۷ مدرک است. به لحاظ میزان تولیدات، ایالات متحده آمریکا با ۱۹۸ مدرک در صدر قرار دارد و کشور انگلیس تقریباً با اختلاف ۱۳۴ مدرک، رتبه دوم را کسب کرده است؛ بنابراین، پرتولیدترین کشور در حوزه ادبیات عربی، کشور آمریکا است که رتبه اول را به خود اختصاص داده است، در حالی که هیچ مدرکی از کشور ایران در ده مورد اول، نمایه نشده است. نتایج این پژوهش با یافته‌های دهقانی اشکذری و مهدیخانی (۱۴۰۰)، شرفی، مومنی و ابراهیمی (۱۴۰۰)، مرادی و دوخانی (۱۳۹۹)، تالان و دمیربیلک (۲۰۲۳) و فاروق (۲۰۲۲) کاملاً هم‌خوانی دارد. در تبیین علت چنین موضوعی می‌توان گفت که ظهور فناوری‌های نوین در آمریکا سبب شده است که این کشور پیشرو در این زمینه

شکل ۱۰ نشان دهنده خوشه ۹ است که از کلیدواژه‌های "Arabic literature in translation"، "naguib mahfouz"، "contemporary Arabic literature"، "mahfouz"، "manuscripts" و "feminism" تشکیل شده‌اند. همان‌گونه که مشخص است، ارتباط در این خوشه بین تمامی واژه‌ها یکسان است.

بحث و نتیجه‌گیری

- رشد روزافزون تولیدات علمی و گسترش و تشکیل رشته‌ها و حوزه‌های علمی مختلف، لزوم توجه و شناخت ساختار فکری و علمی تشکیل‌دهنده این حوزه‌ها را به منظور آگاهی محققان و سیاست‌گذاری صحیح علمی نشان می‌دهد (خادمی و حیدری، ۱۳۹۵). در پژوهش حاضر نیز، به منظور کشف ساختار فکری شکل‌گرفته در حوزه «ادبیات عربی»، با استفاده از شیوه‌های علم‌سنجی، میزان انتشارات علمی جهان در این حوزه، در پایگاه استنادی وب آف ساینس - به عنوان یکی از معتبرترین پایگاه‌های

باشد. و بر استناد این حوزه به منظور کسب تجارت و انجام پژوهش‌های مشترک و ارتقاء جایگاه این حوزه با هم همکاری کنند. - به منظور افزایش تعداد تولیدات این حوزه، پژوهش‌های بنیادی انجام شود و در مجلات برتر انتشار یابد. - با توجه به این که تاکنون پژوهشی، چه به لحاظ محتوایی و چه از جنبه روش‌شناسی، در حوزه ادبیات عربی انجام نشده است، پیشنهاد می‌شود تحقیقاتی در این زمینه صورت گیرد. - پیشنهاد می‌شود پژوهشی مبنی بر تحلیل و مصورسازی تولیدات علمی نمایه شده مرتبط با حیطه موضوعی ادبیات عربی در محدوده جغرافیایی و از طریق پایگاه‌های دیگر انجام شود.

پیوست

- 1.Yadav and Banerji
- 2.Davidescu, Hapau and Manta
- 3.Farooq
- 4.TALAN & DEMIRBILEK
- 5.Microsoft Excel
- 6.VOSviewer
- 7.UCINET
- 8.Plain Text
- 9.Bibexcel

منابع

نقدی نژاد، اطهره؛ فهمیمی فر، سپیده؛ مکرمی پور، محمدباقر و محمدی، هاجر (۱۴۰۲). مصورسازی تولیدات علمی پژوهشگران ایرانی حوزه علوم سیاسی در پایگاه اطلاعاتی وب‌آوساینس. دولت پژوهی انقلاب اسلامی، ۸(۴)، ۱۰۱-۱۳۱.

صفایی، مهشید (۱۳۸۶). نقش و جایگاه ادبیات عربی در دین پژوهی. کتاب نقد، ۴۴، ۲۵۹ تا ۲۷۴.

حمیدی، ع. و دیگران (۱۳۸۷). بررسی تحلیلی و ترسیم ساختار انتشارات علمی تولید شده در حوزه های کتاب

- از تاثیرگذارترین و مهم‌ترین سازمان‌ها و نویسندگان، می‌توان به سازمان "MCGILL UNIVERSITY" و "UNIVERSITY OF LONDON" و نویسندگان "Boullata" اشاره کرد. در این راستا، مطالعه مقالات و پژوهش‌های نویسندگان و سازمان‌های تاثیرگذار که به عنوان نویسندگان و سازمان‌های بنیادی در حوزه ادبیات عربی شناخته شده‌اند، می‌تواند به ارتقاء کمی و کیفی تحقیقات این حوزه کمک کند. بررسی بسامد واژگان مربوط به حوزه ادبیات عربی نشان داد که کلیدواژه "arabic literature" با فراوانی ۱۰۰ و سپس کلیدواژه‌های "poetry, modern arabic literature, translation" پربسامدترین واژگان این حوزه در سطح بین‌المللی هستند.

براساس نتایج پژوهش حاضر، هم‌واژگانی کلیدواژه‌های حوزه موضوعی ادبیات عربی نشان داد، کلیدواژه "Asian Studies-Literature" با فراوانی ۹۲ بیشترین هم‌واژگانی را نسبت به سایر کلیدواژه‌ها داشته‌است. بررسی تحلیل خوشه‌ای کلیدواژه‌های مورد نظر نشان داد که این حوزه شامل ۱۱ خوشه اصلی است. مهم‌ترین خوشه‌های مبتنی بر تحلیل هم‌واژگانی نشان داد که خوشه یک با ۹ کلیدواژه، عمدتاً به موضوع ادبیات عربی مربوط می‌شود که با کلیدواژه‌های "pedagogy" و "nahda" ارتباط قوی‌تری دارد. در این خوشه، کلیدواژه‌های "ادبیات عربی"، "pedagogy"، "زبان عربی" و "cherstion ادبیات عربی" بیشترین ارتباط را با سایر کلیدواژه‌ها دارند؛ همچنین یافته‌ها نشان داد "Zionism"، که مهم‌ترین مفهوم خوشه ۲ است، با هشت پیوند بیشترین ارتباط را با سایر مفاهیم دارد.

پیشنهادات

در پایان این نوشتار پیشنهاد می‌شود:
- محققان و موسسات کشور با موسسات و نویسندگان پر تولید

جنوی، المیرا و عبدی، ساجده (۱۴۰۰). تحلیل علم‌سنجی تولیدات علمی حوزه سواد رسانه‌ای و سواد اطلاعاتی. مجله علم‌سنجی کاسپین، ۱۴۰۰؛ ۸ (۱): ۱۰-۲۱

شرفی، علی؛ مومنی، عصمت و ابراهیمی، رحمان (۱۴۰۰). تحلیل علم-سنجی تولیدات علمی در حوزه قرآن کریم. پژوهش‌های میان رشته‌ای قرآن کریم، ۲۱ (۱۱): ۶۳-۸۰.

غیبی، عبدالاحد؛ باوان پوری، مسعود و دریانورد، مریم (۱۳۹۸). مطالعه کتاب‌سنجی مقالات. مطالعات کتابداری و سازماندهی اطلاعات، پژوهشنامه نقد ادب عربی دانشگاه شهید بهشتی. ۳۰ (۱)، ۸۱-۹۵. doi: 10.30484/nastinfo.2019.2314

فلاح، نسرین؛ تاج‌الدینی، اورانوس و ایلخانی فرح‌آبادی، فاطمه (۱۴۰۱). تحلیل ساختار هم‌رخدادی واژگان مقالات منتشرشده در زمینه نظامی گنجوی. مطالعات بین رشته‌ای ادبیات، هنر و علوم انسانی، ۲ (۲)، ۹۹-۱۱۸. doi: 10.22077/islsh.2023.5709.1158

رحمانی، مهدی (۱۴۰۱). ترسیم نقشه علمی حوزه سلامت انسان و رشد. فصلنامه سنجش و پژوهش در مشاوره کاربردی، ۴ (۴)، ۱-۷. doi: 10.52547/jarac.4.4.1

مکی‌زاده، فاطمه و بیگدلو، اسماعیل (۱۴۰۰). ترسیم و تحلیل شبکه مفهومی تولیدات علمی حوزه موضوعی کووید ۱۹. تحقیقات نظام سلامت، ۱۷ (۲): ۱۴۲-۱۴۹

خادمی، روح‌اله و حیدری، غلامرضا (۱۳۹۵). ترسیم ساختار موضوعی مدیریت اطلاعات با استفاده از روش هم‌پنداری واژگان طی سال‌های ۱۹۸۶ تا ۲۰۱۲. علوم و فنون مدیریت اطلاعات، ۲ (۲)، ۵۹-۹۳. doi: 10.22091/stim.2016.717

Davidescu, A.A., Hapau, R.G. and Manta, E.M. (2022), **Impact of Crises on Capital Market Volatility: A Bibliometric Analysis**, Grima, S.,

سنجی، علم‌سنجی، اطلاع‌سنجی و وب‌سنجی در پایگاه Web of Science طی سالهای ۱۹۹۰-۲۰۰۵. کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۱۱ (۲): ۱۶۱-۱۸۲.

مردانی، ا. و دیگران (۱۳۹۰). بررسی تولید علم پژوهشگران ایرانی در زمینه ایدز: بر اساس داده‌های پایگاه اطلاعاتی Web of Science. مدیریت سلامت، ۱۴ (۴۵): ۳۵-۴۶.

یوسفی، ا. و دیگران (۱۳۹۱). بررسی کمی و کیفی مقالات ISI Web of Science نویسندگان ایرانی در حوزه میکروبی‌شناسی. شهیدی، جعفر (۱۳۵۰). زبان و ادبیات عربی و اهمیت آن از لحاظ زبان و ادبیات فارسی. دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران آذر ۱۳۵۰، سال هجدهم - شماره ۲ (ISC 12) صفحه - از ۱۱۳ تا ۱۲۴.

دهقانی اشکذری محمدرضا، مهدیخانی مهری (۱۴۰۰). ترسیم نقشه علمی حوزه برنرد بر اساس مقالات نمایه شده در پایگاه علمی WoS. مجله علم‌سنجی کاسپین، ۸ (۱): ۷۰-۸۰

مرادی، شیما و دوخانی، فیروزه (۱۳۹۹). مطالعه وضعیت تولیدات علمی در حوزه موضوعی «علم‌باز». پژوهشنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۱۰ (۲): ۱۶۱-۱۸۳. doi: 10.22067/infosci.2021.23982.0

عباسی دشتکی، ندا و باغ‌محمد، مریم (۱۴۰۰). بررسی تولیدات علمی حوزه اینترنت اشیاء در پایگاه وب‌آوساینس: رویکرد علم‌سنجی، پنجمین دوره کنفرانس بین‌المللی اینترنت اشیاء و کاربردها، اصفهان: <https://civilica.com/doc/1238640>

Özen, E. and Boz, H. (Ed.) *The New Digital Era: Other Emerging Risks and Opportunities* (Contemporary Studies in Economic and Financial

Analysis, Vol. 109B), Emerald Publishing Limited, Bingley, pp. 21-53.
<https://doi.org/10.1108/S1569-37592022000109B003>.

Yadav, M. and Banerji, P. (2023), **A bibliometric analysis of digital financial literacy**, American Journal of Business, Vol. 38 No. 3, pp. 91-111.
<https://doi.org/10.1108/AJB-11-2022-0186>.

Farooq, R. (2022), **A review of knowledge management research in the past three decades:**

a bibliometric analysis, VINE Journal of Information and Knowledge Management Systems, Vol. ahead-of-print No. ahead-of-print.
<https://doi.org/10.1108/VJIKMS-08-2021-0169>.
TALAN, T., & DEMIRBILEK, M. (2023). **Bibliometric Analysis of Research on Learning Analytics Based on Web of Science Database**. Informatics in Education, 22(1), 161-181.
doi:10.15388/infedu.2023.02.